

**LOKALE OVERHEDEN EN SOCIALE ONDERNEMERS:
PARTNERS IN MAATSCHAPPELIJK
VERANTWOORD
ONDERNEMEN**

Vlaamse overheid

Colofon

Samenstelling:

Vlaamse overheid
Beleidsdomein Werk en Sociale Economie
Departement Werk en Sociale Economie

Verantwoordelijke uitgever:

Dirk Vanderpoorten
Secretaris-generaal
Koning Albert II-laan 35, bus 20
1030 Brussel

Met medewerking van:

Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), stad Antwerpen,
Koepel van Vlaamse Kringloopcentra (KVK), Vlaams Overleg Sociale Economie (VOSEC),
De Punt, Europees Sociaal Fonds (ESF) Vlaanderen vzw.

Foto's:

Stad Kortrijk, Stad Antwerpen, Lies Willaert

Lay-out:

Vlaamse Overheid
Agentschap voor Facilitair Management
Lidia Defossez

Druk:

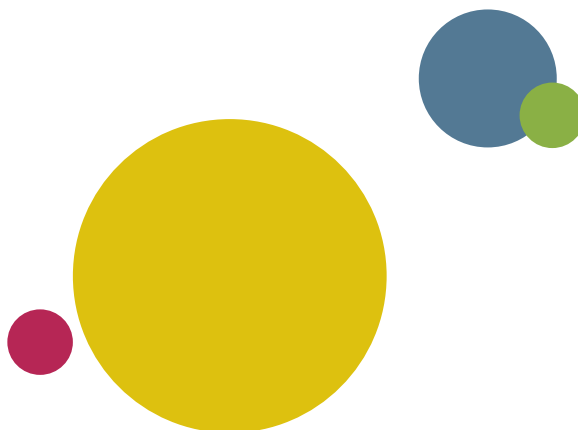
Nevelland Graphics

Depotnummer:

D/2008/3241/083

Uitgave:

april 2008
gedrukt op milieuvriendelijk papier

Inhoud

Woord vooraf	p. 4
Vlaams Minister Van Brempt	
1. Aankopen als instrument in werkgelegenheids- en MVO beleid	p. 7
<i>De drie MVO rollen van overheden</i>	
<i>Sociale overwegingen bij overheidsopdrachten</i>	
1.1. BPA-W: een Bijzonder Plan van Aanleg naar Werk	p. 9
1.2. Sociale aspecten bij overheidsopdrachten: MVO verankeren in lokale besturen	p. 11
2. Sociale economie, motor van vernieuwing	p. 15
<i>Sociale economie in Vlaanderen</i>	
2.1. Energiesnoeiërs: vernieuwen van onderuit	p. 16
2.2. Werk maken van groen	p. 19
2.3. Fietspunten van project tot concept	p. 21
2.4. Professionalisering en versterking van de sociale economie	p. 23

Woord Vooraf

Onze toekomst draait om duurzaamheid. De Vlaamse overheid is al langer de promotor van **maatschappelijk verantwoord ondernemen binnen onze organisaties en bedrijven**. Vernieuwende acties op het terrein hebben zelfs geresulteerd in een MVO-plan waarbij alle belanghebbenden mee op de kar sprongen. De laatste jaren focusten we op specifieke acties voor KMO's en de uitbouw van een kenniscentrum maatschappelijk verantwoord ondernemen. In tal van overlegfora staat MVO intussen op de agenda. In 2007 zetten werkgevers- en werknemersorganisaties, vertegenwoordigd binnen de SERV, resoluut hun schouders onder MVO. Om de Lissabon strategie te realiseren, vormt MVO een essentiële invalshoek.

De Vlaamse arbeidsmarkt staat onder druk. Het besef dat we "aan onze reserves" zitten groeit. Er is een lage werkloosheid en een scheefgetrokken leeftijds piramide in onze bedrijven. Zo zullen de arbeidsreserves slinken als gevolg van de uitstroom van de generatie babyboomers. Die krapte maakt onze werkzoekenden aantrekkelijk, maar ook kwetsbaar. De inschakeling van kansengroepen binnen de arbeidsmarkt vraagt daarom méér dan ooit naar een ondersteuning op maat van en op de werkvloer met passende trajecten voor opleiding en begeleiding.

De sociale economie kan een echte factor van betekenis zijn om deze uitdagingen aan te pakken. Deze sector is gegroeid van activiteiten die eerder geïsoleerd waren van vrije markt invloeden, naar een mix van duurzaam ondernemerschap met sociale, ecologische en ethische speerpunten, die kwaliteitsvolle producten en diensten levert. Als experts in **sociaal ondernemerschap** kunnen ze het verschil maken voor diegenen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt en hen zo deel maken van onze economische groei.

Overheden zijn daarbij een belangrijke partner en moeten dit inschakelingsproces op duurzame wijze mogelijk maken. Maar gezien hun diverse rollen en verantwoordelijkheden binnen de samenleving, kunnen overheden meer doen dan via tewerkstellingsmaatregelen financiële ondersteuning bieden. Ze kunnen ook de markt beïnvloeden op verschillende manieren. Slimme overheden kunnen hun socio-economische doelstelling makkelijker bereiken als ze zich sociaal gedragen: zowel binnen strategische partnerschappen als in hun aankooprol.

Goed bestuur veronderstelt eerst en vooral intrinsieke aandacht voor **MVO binnen de eigen organisatie**. Zelf het goede voorbeeld geven is en blijft de beste manier om anderen te motiveren hetzelfde spoor te volgen. Een goed ontwikkeld personeelsbeleid is daarbij een eerste stap. Inspanningen om diversiteit op de werkvloer te bevorderen, flexibele werkorganisatie, een gegarandeerde toegankelijkheid voor personen met een handicap, en streven naar een goede balans tussen werk en gezin, zijn essentiële voorwaarden voor een inspirerende werksfeer.

Daarnaast kunnen overheden ook een **strategisch aankoopbeleid** uitbouwen om die sociale pijler te ondersteunen. Binnen de grenzen van de wetgeving overheidsopdrachten, kunnen zij samenwerken met sociale ondernemers in de brede zin van het woord. Ook in hun samenwerking met derden, kunnen overheden inzetten op de - indirecte - realisatie van sociale doelen.

De voorbeelden in deze brochure tonen hoe divers acties en partnerschappen op dat vlak kunnen zijn.

Bij arbeidsintensieve taken die een aanzienlijke sociale meerwaarde kunnen realiseren, kan sociale economie een toegevoegde waarde leveren als opdrachtnemer, partner of onderaannemer. Wanneer we individuele of collectieve noden van ouderen of kansarmen kunnen invullen door werk te creëren voor kansengroepen, realiseren we een echte win-win. Zo kunnen we bijvoorbeeld werkzoekenden inschakelen om woningen van kansarmen te isoleren om zo te besparen op hun energieverbruik. Wetgevende initiatieven kunnen ook het verschil maken op het vlak van jobcreatie. Zo zorgden de Europese richtlijnen die aansturen op de vermindering van het pesticidengebruik voor een echte *boost* in de tewerkstellingskansen voor laaggeschoolden in Vlaanderen.

Een andere interessante piste is de ontwikkeling van een arbeidsmarktstrategie die anticipeert op grote infrastructuurwerken. **Innovatieve partnerschappen** tussen federaties uit de bouwsector en overheidsdiensten kunnen daarbij het verschil maken.

Tot slot kunnen ook lokale overheden kiezen een gelijkaardig beleid rond duurzame overheidsopdrachten te voeren. Heel wat sociale economie ondernemingen vonden alvast de match met lokale, regionale en provinciale overheden.

In een ruimer perspectief kan de overheid vernieuwende en duurzame productieprocessen stimuleren via haar aanbestedingspolitiek. Met de rol van **launching customer** stimuleren we maatschappelijk verantwoord ondernemen. Binnen mijn bevoegdheid Mobiliteit onderschreef ik zo de vraag van enkele lokale besturen om de technologische ontwikkeling en productie van schone en stille bussen te versnellen. Op Busworld, een autocar- en autobussalon, haalde ik de interesse van de overheid voor hybride bussen aan. Deze proactieve communicatie spoorde de sector aan te investeren in deze nieuwe technologie. De Vlaamse Vervoersmaatschappij De Lijn zal binnenkort een aanbesteding starten voor 30 hybride bussen en daardoor als aankoper de markt beïnvloeden.

Ik ben ervan overtuigd dat al deze praktische voorbeelden overheden kunnen inspireren om op lange termijn systematisch sociale en ecologische aspecten te integreren in al hun partnerschappen en contracten. Want dat wordt de kern van een duurzame overheid.

Kathleen Van Brempt
Vlaams Minister van Mobiliteit, Sociale Economie en Gelijke Kansen

1. Aankopen als instrument in werkgelegenheids- en MVO beleid

DE DRIE MVO ROLLEN VAN OVERHEDEN

Overheden kunnen op diverse manieren concreet werk maken van maatschappelijk verantwoord ondernemen: als werkgever, katalysator en als klant.

Deze visie werd onder meer vertaald in het Vlaamse actieplan dat in 2005 werd gelanceerd om de hoge jeugdwerkloosheid in een aantal steden terug te dringen. Lokale besturen ondernamen niet alleen begeleidings- en opleidingsacties voor de jongere werkzoekenden, maar koppelden daar meteen een integrale MVO-aanpak aan.

Als **werkgever** hebben overheden een grote impact. Zij dienen dan ook zelf een voorbeeldfunctie te vervullen op het vlak van MVO door bijvoorbeeld in te zetten op diversiteit en competentieontwikkeling van hun werknemers.

Het belang van *stakeholders* staat centraal bij MVO. Bij overheden vertaalt zich dat in de **katalysatorrol**. Lokale besturen hebben deze rol opgenomen door het opzetten van overleg en samenwerking met externen. Zo startte men binnen het actieplan lerende netwerken, samenwerkingsverbanden, een MVO platform, MVO charters, ... op. In een aantal gemeenten en steden is er intensief samengewerkt met werkgeversorganisaties en zijn er samenwerkingsverbanden met grote bedrijven en universiteiten opgezet.

Heel wat lokale besturen sensibiliseerden stakeholders met informatiecampagnes en publicaties over MVO in de praktijk.

Tot slot zijn overheden belangrijke **klanten**. Geschat wordt dat ruim 10 % van het BBP bestaat uit overheidsinkopen en aanbestedingen van diverse overheden.

Bijna alle lokale besturen hadden zich in hun actieplan geëngageerd om specifieke MVO-accenten in hun aankoopbeleid op te nemen.

Verschillende acties werden ondernomen: sensibilisatie van de aankoopdiensten, milieuvriendelijke acties (rationeel watergebruik, hergebruik van grondstoffen, gebruik van pesticiden bij groenonderhoud beperken), opstellen van een milieucharter, aankoop van 'groene' wagens en fair trade producten, enz.

SOCIALE OVERWEGINGEN BIJ OVERHEIDSOPDRACHTEN

In het kader van de omzetting van de nieuwe Europese richtlijnen, keurden Kamer en Senaat in 2006 de nieuwe wetgeving overheidsopdrachten goed. Ook binnen de huidige Belgische wetgeving overheidsopdrachten zijn er een aantal mogelijkheden om rekening te houden met sociale overwegingen.

Zo kan men al sinds 2003 een zogenaamde 'sociale voorkeur' hanteren binnen overheidsopdrachten. Hierdoor wordt een opdracht voorbehouden voor een aantal specifieke organisaties binnen de sociale economie.

Men kan aan een specifieke opdracht ook bijzondere uitvoeringsvoorwaarden verbinden die een sociaal karakter hebben, zoals het aanbieden van opleiding aan werkzoekenden of jongeren of het naleven van de basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie. Hieronder valt ook de zogenaamde tewerkstellingsparagraaf.

Ook bij de gunning kan men rekening houden met sociale voorwaarden voor zover die betrekking hebben op het onderwerp van de opdracht.

Andere toepassingen die binnen de wetgeving overheidsopdrachten passen, worden nog volop onderzocht.

Zowel de Vlaamse als de lokale overheden willen als klant die sociale doelstellingen mee opnemen. Zo kunnen ze een echte meerwaarde creëren op het vlak van bijvoorbeeld werkgelegenheid voor kansengroepen via hun aankoopproces.

Sinds 2006 ondersteunt de Vlaamse overheid dan ook enkele projecten die het terrein verkennen. Een project stimuleerde de integratie van dit specifieke MVO-aankoopluik bij de Vlaamse steden en gemeenten, waarbij enkele lokale besturen pilootprojecten opzetten. Een tweede project onderzocht de creatie van sociale meerwaarde bij grote openbare werken via een brede stakeholdersbenadering.

1.1. BPA-W: een Bijzonder Plan van Aanleg naar Werk

Hoe kunnen bedrijven en overheden bij overheidsopdrachten voor bouw- of infrastructuurwerken samen hun maatschappelijke verantwoordelijkheid opnemen om de instroom van kansengroepen op de arbeidsmarkt te vergroten?

Binnen het project BPA –W bouwde de stad Antwerpen met de steun van het Europees Sociaal Fonds verder op de bestaande samenwerking met de bouwsector en de acties omtrent jeugdwerkloosheid. De stad werkte hiervoor samen met de lokale sociale partners uit de bouwsector (zowel werkgevers- als werknemersorganisaties) en het Fonds voor Vakopleiding Bouw (FVB). Hierbij putte men uit de ervaringen van het project “Bouwpool”, dat als samenwerkingsverband tussen de sociale partners in de bouwsector en de lokale arbeidsmarktactoren is gegroeid als alternatief voor een verplichtende tewerkstellingsparagraaf bij overheidsopdrachten.

De mogelijkheden bij de geplande grote infrastructuurwerken van het Masterplan Mobiliteit Antwerpen zijn enorm. Dit Masterplan omvat 16 verschillende projecten, met, naast wegenwerken, ook investeringen in werken bij het openbaar vervoer en de waterwegen. In totaal is dit goed voor een publieke investering van het Vlaamse Gewest ter waarde van 3,4 miljard euro met looptijd tot 2015, aanbesteed door de Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel (BAM) NV.

Binnen het project BPA-W werd een methodiek ontwikkeld om een instroomanalyse te kunnen maken bij geplande overheidsopdrachten van werken. Zo kan in een vroeg stadium duidelijk worden gemaakt welk type jobs en welke competenties bij een specifieke werf nodig zullen zijn. Dit laat toe dat de actoren op de arbeidsmarkt zich daarop voorbereiden. Tegelijkertijd zocht het partnerschap naar een methodiek waarbij de bouwbedrijven zelf mee verantwoordelijkheid kunnen opnemen voor de opleiding van werkzoekenden uit de kansengroepen op de werf zelf.

PROACTIEF AAN DE SLAG BIJ GROTE WERKEN

Met het oog op de start van de uitvoering van de Oosterweelverbinding binnen het Masterplan Mobiliteit Antwerpen wensen de aanbestedende Vlaamse overheid, haar vertegenwoordiger (BAM), de lokale overheid (stad Antwerpen), VDAB en de partners van de sector Bouw in overleg te treden met de uitvoerder van de geplande infrastructuurwerken voor een proactieve en planmatige aanpak van in te vullen jobs gerelateerd aan de uit te voeren werken.

Hiervoor wordt een actieplan ontwikkeld voor de invulling van potentiële vacatures op korte en lange termijn met alle betrokken partners uit de bouwsector en de arbeidsmarkt. In het bijzonder zal men bekijken in welke mate de uitvoering van het Masterplan Mobiliteit kan bijdragen tot de inschakeling van laaggeschoolde werkzoekenden in het arbeidsproces van de uit te voeren werken en in welke mate de opdrachtnemer hieraan zijn medewerking kan verlenen.

Onder 'actieplan' verstaan we:

- een tewerkstellingsprognose: het in kaart brengen van het potentieel aan jobs en opleidingsmogelijkheden per fase van de uitvoering van de werken (de opmaak van een instroominventaris);
- de uitbouw en implementatie van een specifiek 'Jobcenter Oosterweel' met een geïntegreerd opleidingscentrum op de werf en specifieke aandacht voor coaching, stage, werkervaring en de ontwikkeling van sociale economie projecten;
- de implementatie van een specifiek sturings- en werkingskader voor de logistieke coördinatie van het geheel;
- de monitoring en evaluatie van de gerealiseerde initiatieven;
- het bijeenbrengen van de noodzakelijke externe financiële middelen om deze doelstellingen te bereiken.

In de publicatie "**Bruggen naar Werk**" zijn de resultaten van het project gebundeld. Ze bevat adviezen voor het toepassen van de ontwikkelde inzichten en methoden bij toekomstige overheidsopdrachten.

Hierbij wordt ingegaan op:

- het model "leren op de werf" en wat betekent dat voor opleidingsactoren, bedrijven, de sector...,
- de meerwaarden voor opdrachtgever en uitvoerder,
- mogelijke juridische vertalingen hiervan bij overheidsopdrachten en hun consequenties.

Meer weten?

Stad Antwerpen
Brecht Lootens
brecht.lootens@stad.antwerpen.be

1.2. Sociale aspecten bij overheidsopdrachten: MVO verankeren in lokale besturen

Maatschappelijk verantwoord ondernemen veranderde de voorbije jaren van een modewoord in een gevestigd begrip. Ook bij de lokale besturen. Wie vandaag in een gemeente of OCMW om zich heen kijkt, merkt dat er al heel wat in beweging is. Een divers personeelsbeleid, rationeel energiegebruik, ethisch beleggen, een duurzaam mobiliteitsbeleid, ... Het zijn slechts enkele van de inspanningen die de lokale besturen vandaag al doen.

Steeds meer lokale besturen maken in het verlengde hiervan ook werk van een geïntegreerd aankoopbeleid waarin economische argumenten met sociale en ecologische overwegingen worden vervlochten.

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) werkte in 2007 een leidraad 'sociaal aanbesteden' uit die de lokale besturen ondersteunt bij de integratie van sociale criteria in hun aanbestedingsbeleid.

Deze leidraad omvat een kader maatschappelijk verantwoord ondernemen, een procesbeschrijving en een juridisch luik in verband met de wetgeving overheidsopdrachten. De leidraad beoogt een MVO-mainstreaming en een verruiming van het gebruik van sociale overwegingen als beleidskeuze en richt zich zowel op het uitvoerende als op het beleidsniveau.

Aan de basis van de leidraad lagen de ervaringen van acht lokale overheden die zich engageerden om te experimenteren met de implementatie van sociale criteria in hun overheidsopdrachten en de inbedding van MVO in hun beleid.

De lokale besturen legden in het VVSG-project elk een verschillend traject af, ondersteund door een externe consultant. In de werkgroep van het project wisselden de deelnemers ervaringen uit. Het traject dat de lokale besturen aflegden, situeerde zich op het vlak van veranderingsmanagement binnen de organisatie, stakeholdermanagement en een verdieping van de juridische kennis omtrent de mogelijkheden van het wettelijk kader van overheidsopdrachten.

Voor een aantal lokale besturen was het project een aanzet om werk te maken van een duurzaam aanbestedingsbeleid waarin de opname van sociale criteria een belangrijk speerpunt was. In andere lokale besturen omvatte dit project een proeftuinexperiment dat binnen de organisatie als een wegbereider kan fungeren voor een toekomstige, meer beleidsmatige integratie van MVO en het hanteren van sociale overwegingen in hun aanbestedingsbeleid.

De werkgroep 'Duurzaam Aankopen' van de **Stad Gent** had de voorbije jaren al diverse ad hoc initiatieven voor duurzamere aankopen genomen. Nu wenste men een coherent, geïntegreerd en transparant duurzaam aankoopbeleid te voeren voor alle werken, leveringen en diensten, door in alle bestekken relevante en objectieve sociale, ecologische en ethische criteria in te passen.

In het kader van het project werd in de **Stad Antwerpen** een werkgroep opgestart met experts en aankopers van de verschillende stadsdiensten en dochterorganisaties. Doelstelling van deze werkgroep was in eerste instantie het identificeren en opzetten van een aantal pilootprojecten voor sociale overwegingen in overheidsopdrachten bij de stad. Het managementteam van de stad besliste dat het mandaat van deze werkgroep moest worden verruimd tot sociale, ethische en ecologische overwegingen bij overheidsopdrachten en ook tot de dochterorganisaties, OCMW en Havenbedrijf.

Uit de ervaringen van de **Stad Aalst** en het **OCMW Aalst** in het project ontstond een dynamiek die duurzaamheid op de agenda plaatste. Voortaan zal de stad voor elke opdracht onderzoeken of er een sociale overweging in kan worden opgenomen.

Het **OCMW Gent** besteedde de schoonmaak van haar ramen uit. In het bestek nam ze in de bijzondere uitvoeringsvoorwaarden een tewerkstellingsparagraaf op. Tijdens de duur van de overeenkomst wordt hierdoor een laaggeschoolde werknemer voltijds in dienst genomen als ruitenwasser. Een belangrijke succesfactor was de goede samenwerking tussen het opleidings- en tewerkstellingscentrum verbonden aan het OCMW van Gent en het sterke engagement van de aankoper en het bestuur. Ook de keuze voor een knelpuntberoep bij de selectie van de opdracht leidde tot het welslagen van het project.

Door het hanteren van een vergelijkbare tewerkstellingsparagraaf kon de **Stad Kortrijk** de uitbesteding van kleine herstellingswerken koppelen aan sociale tewerkstelling.

Het **OCMW Beringen** nam in het bestek voor de levering van brood aan haar rusthuis op dat er bij de bakker-leverancier een plaats beschikbaar diende te zijn voor een leerling uit het deeltijds onderwijs.

De **Stad Beringen** maakte gebruik van het sociale voorkeurprincipe en reserveerde de opdracht voor de constructie van een poort voor de afsluiting van een voormalige buurtweg voor een onderneming uit de sociale economie.

Het project 'Besturen willen maatschappelijk ondernemen verankeren' werd ondersteund door het ESF-Agentschap Vlaanderen en Vlaams minister van sociale economie Kathleen Van Brempt.

Meer weten?

**"Lokale overheden verankeren MVO.
Leidraad voor sociale criteria in overheidsopdrachten"**

VVSG

Pieter Van Sande

pieter.vansande@vsg.be

www.vsg.be

2. Sociale economie, motor van vernieuwing

SOCIALE ECONOMIE IN VLAANDEREN

De sociale economie bestaat uit een verscheidenheid van bedrijven en initiatieven die in hun doelstellingen de realisatie van bepaalde maatschappelijke meerwaarden vooropstellen en daarbij de volgende basisprincipes respecteren: voorrang van arbeid op kapitaal, democratische besluitvorming, maatschappelijke inbedding, transparantie, kwaliteit en duurzaamheid.

Al deze organisaties hechten belang aan een brede dialoog met de stakeholders die bij hun werking betrokken zijn. Ze brengen diensten en producten op de markt en gaan de uitdaging aan sociale, ecologische en economische meerwaarden met elkaar te verzoenen.

Sociale economie is in de praktijk een verzameling van initiatieven: beschutte en sociale werkplaatsen, invoegbedrijven, kringloopcentra, activiteitencoöperaties, initiatieven in het kader van de lokale diensteneconomie, erkende adviesbureaus in de sociale economie, startcentra, alternatieve financiers van de sociale economie en coöperatieven.

De sector sociale economie stelt in Vlaanderen ongeveer 25 000 mensen tewerk. Het creëren van passend werk voor diegenen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt, is en blijft de grote uitdaging van de sector.

De laatste 20 jaar is de sector enorm geëvolueerd en gegroeid. De groei van de sociale economie gebeurt vooral via natuurlijke groei binnen de al bestaande activiteiten.

Als de sociale economie wil blijven groeien en inspelen op trends en nieuwe maatschappelijke behoeften, is innovatie cruciaal. Voorbeelden op vlak van groenzorg, energiebesparing en mobiliteit, tonen dat samenwerking vernieuwing stimuleert.

Professionalisering gaat ook gepaard met een andere kijk op producten en diensten binnen de sector: ook sociale economieondernemingen opereren op een snel veranderende markt en gaan op zoek naar een succesvolle duurzame strategie.

De projecten die Vlaanderen ondersteunt, zochten dan ook naar partnerschappen en raakvlakken met de reguliere economie en de diverse overheden en werkten verder de voorbeeldfunctie van de sociale economie op vlak van MVO uit.

2.1. Energiesnoeiers: vernieuwen van onderuit

Er is een niche en een rol voor de sociale economie in de combinatie wonen, werken en energiebesparing. Een recente studie van het Hoger Instituut voor de Arbeid (HIVA) geeft aan dat er potentieel zit in het ontwikkelen van aan de sociale economie aangepaste activiteiten rond rationeel energiegebruik en het uitvoeren van energiebesparende maatregelen. De sector wou dit potentieel in een ambitie te vertalen: een gebiedsdekkend netwerk van sociale economie bedrijven uitbouwen met een brede waaier aan energiebesparende activiteiten, van energiescans over het plaatsen van tochtstrips en radiatorfolie tot dak- en andere isolatie.

In november 2006 lanceerde de Minister van Sociale Economie de Energiesnoeiers. De Koepel van Vlaamse Kringloopcentra vzw (KVK) kreeg de opdracht om het project Energiesnoeiers te coördineren voor de diverse werkvormen. Op dit moment zijn zo'n 35 organisaties in de sociale economie initiatiefnemers -Energiesnoeiers.

De KVK organiseert overleg met diverse partners op Vlaams niveau, brengt op geregelde tijdstippen de initiatiefnemers en andere partners samen en ondersteunt de initiatiefnemers met informatie, uniforme opleidingen en hulpmiddelen. Cruciaal is immers dat de Energiesnoeibedrijven over de nodige vakkennis beschikken en zichzelf verder versterken op het vlak van kwaliteitsbewaking, communicatie, schaalgrootte en professionaliteit.

RESULTATEN NA ÉÉN JAAR: 70 ENERGIESNOEIERS AAN DE SLAG

In het eerste projectjaar boden vooral de nieuwe openbare dienstverplichtingen voor distributienetbeheerders (DNB) mogelijkheden. De DNB hebben in dit kader de verplichting om 50 000 energiescans uit te voeren bij woningen tussen 2007 en 2009. De gemeenten hadden de keuze om de scans uit te laten voeren door eigen gemeentepersoneel, door een derde of door de DNB. In totaal hebben in Vlaanderen zo'n 85 gemeenten gekozen om hun energiescans door de Energiesnoeiers te laten uitvoeren.

De Vlaamse overheid sloot op 21 mei 2007 de projectoproep "Energiesnoeiers" voor initiatieven binnen de lokale diensteneconomie en sociale werkplaatsen met een focus op energiescans af. 23 projecten werden goedgekeurd, goed voor een totale tewerkstelling van 70 personen. Sinds het najaar 2007 gaan die Energiesnoeiers op pad om energiescans en kleine energiebesparende maatregelen uit te voeren.

TOEKOMSPERSPECTIEVEN: NIEUWE ACTIVITEITENSPOREN

Maar er zijn nog andere mogelijkheden om tewerkstelling voor kansengroepen te creëren in de niche energie. Daarom staat in 2008 de uitwerking van nieuwe activiteitensporen centraal. Vier bijkomende sporen worden in 2008 onderzocht:

- de uitvoering van een uitgebreider pakket van kleine eenvoudige energiebesparende ingrepen
- de uitvoering van eenvoudige grotere energiebesparende activiteiten (eenvoudige isolatie onder dak of op zolder, ...)
- de uitvoering van complexere energiebesparende werken (superisolerende beglazing, plaatsing hoogrendementsketels, ...) door of in samenwerking met de bouwsector
- productiegerelateerde activiteiten in de niche energie (assemblage zonnepanelen, ...)

Door de variatie van het type activiteit, zijn er mogelijkheden voor de verschillende werkvormen in de sociale economie: sociale werkplaatsen, lokale diensteneconomie, werkervaringsprojecten, invoegbedrijven, beschutte werkplaatsen, ...

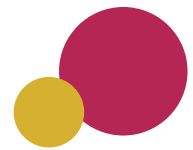
WEDERZIJDSE VERSTERKING TUSSEN DE SOCIALE ECONOMIE EN DE REGULIERE ECONOMIE

Voor de grotere maatregelen zijn naast de overheden ook de startcentra van de sociale economie en de reguliere bouwsector belangrijke partners. Er zijn namelijk verschillende samenwerkingsmogelijkheden tussen reguliere en sociale economie. Bvb.:

- Via onderaanneming kunnen bouwbedrijven voor het uitvoeren van eenvoudig en arbeidsintensief werk sociale ondernemingen betrekken. Omgekeerd kunnen Energiesnoeiersbedrijven klanten voor complexere ingrepen doorverwijzen naar reguliere bouwbedrijven.
- Opleidingsprojecten in de sociale economie hebben reeds geruime tijd ervaring met de opleiding van laaggeschoolden tot functies in de bouwsector. Zo dragen ze bij tot het oplossen van bepaalde knelpuntberoepen in de bouwsector.

Meer weten?

KVK
Etienne Rubens & Tine Van Rumst
info@energiesnoeiers.net
www.energiesnoeiers.net

2.2. Werk maken van groen

Heel wat steden en gemeenten maken voor het onderhoud van hun groene ruimten gebruik van groenwerkers uit de sociale economie die werken in een sociale werkplaats, een beschutte werkplaats of een invoegbedrijf.

Groenbeheer en sociale tewerkstelling blijken elkaar te vinden, want het aantal groenondernemingen binnen de sociale economie en de tewerkstelling stijgen. Momenteel zijn er in Vlaanderen 83 ondernemingen in de sociale economie werkzaam in het groen. In mei 2007 stelden deze groenondernemingen in totaal 1464 werknemers uit de kansengroepen tewerk. Met omkadering en ondersteunend personeel zijn er bij benadering meer dan 2000 voltijdse equivalenten actief in de groenzorg.

De groenondernemingen zijn ook op verscheidene terreinen actief: van natuur- en bosbeheer, over landschapsbeheer en groenbeheer. De organisaties die zich toeleggen op bos-, natuur- en landschapsbeheer zijn uitvoerders van beleidsvisies van verschillende overheden in een minder marktgerichte omgeving. Daarnaast ontplooiën sociale economie groenondernemingen activiteiten in de meer marktgerichte groensector, waarbij ze zich toeleggen op arbeidsintensieve, kapitaalarme taken met een ecologische meerwaarde.

De groei van de sociale economie in de groenzorg surft op de ruime aandacht voor een duurzaam milieu. In dit debat willen de groenondernemingen uit de sociale economie pioniers zijn. Daarom investeren ze actief in de ontwikkeling van nieuwe groene niches. Zo is er de afgelopen jaren heel wat expertise opgebouwd in de toepassing van vernieuwende concepten zoals het Harmonisch Park en Groenbeheer (HPG), de ontwikkelingen van innoverende arbeidsintensieve technieken op het vlak van grondgebonden ecologie, milieuvriendelijk productgebruik, het gifvrij beheer van groene openbare ruimten, enz.

Daarnaast zijn groenondernemingen uit de sociale economie goed geplaatst om experimenten op te zetten die leiden tot een beter ecologisch beheer van het openbaar groen. Ook hier bestaan er beleidskaders, zoals de MINA-regeling in de samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlaamse Overheid en de lokale besturen, waarbinnen gemeenten en groenondernemingen kunnen samenwerken.

KWALITEIT ALS RODE DRAAD

De groei van tewerkstelling en het aanbod is mede afhankelijk van de mate waarin sociale economie organisaties erin slagen kwaliteit te ontwikkelen. Dat heeft niet enkel te maken met de kwaliteit van het werk en de arbeid, maar ook met integrale kwaliteitszorg. Dit punt is belangrijk omdat groenondernemingen binnen een beleidsmatig kader op het vlak van natuur-, bos- en landschapsbeheer actief zijn, maar het geldt evenzeer buiten deze beleidskaders.

Om deze kwalitatieve aanpak te profileren naar opdrachtgevers, werken groenondernemingen uit de sociale economie samen. Zo ontwikkelde de federatie van de sociale werkplaatsen (SST) een kwaliteitscharter dat bijdraagt tot een verhoging van de kwaliteit en professionaliteit in de sector.

Binnen een breed groenoverleg, opgericht op initiatief van Minister van sociale economie Van Brempt, werken groenondernemingen en hun federaties nauw samen aan de uitbouw van groenzorg in de sociale economie.

Meer weten?

VOSEC – overleg groenzorg
Koen Repriels
koen.repriels@vosec.be
www.socialeconomie.be/groenzorg

2.3. Fietspunten: van project tot concept

Het concept en aanbod van de Vlaamse fietspunten is gegroeid vanuit de expertise van de bestaande fietsondernemingen uit de sociale economie. In oktober 2007 zorgen 53 sociale economie ondernemingen op meer dan 200 locaties voor een fietsaanbod en realiseren zij een tewerkstelling van 500 voltijdse equivalenten in deze activiteitensector.

Begin 2007 plaatste de NMBS-holding een oproep voor het beheer van fietsenstallingen. Deze oproep had als doel om de orde en netheid van de stallingen aan de stations te verhogen. De sociale economie gebruikte de oproep als kapstok om, bij opstart in de stationsomgevingen, nieuwe dienstverlening op maat van de fietsgebruiker uit te bouwen. Dit sociaal ondernemerschap lag aan de basis van het ontstaan van de fietspunten.

In 2007 zijn er 8 fietspunten opgestart in de directe omgeving van de 8 grootste NMBS-stations in Vlaanderen (Antwerpen, Berchem, Brugge, Gent, Kortrijk, Leuven, Mechelen) en Brussel.

SAMENWERKING IN EEN LEREND NETWERK FIETSPUNTEN

Het Europees Sociaal Fonds bood de fietspunt-ondernemingen de kans om de krachten in een opstartfase te bundelen in een lerend netwerk, waar men verder werkt aan de inhoudelijke uitbouw van de fietspunten. Zo is er in 2007 is een duidelijke definitie van "een fietspunt" uitgewerkt, zijn er kwaliteitsnormen vastgelegd en is er een procedure voor nieuwe fietspunten uitgeschreven, met vereisten waaraan deze moeten voldoen. Hierdoor zijn de fietspunten van project tot sterk visueel, positief en herkenbaar concept aan mobiliteitsknooppunten geëvolueerd.

De inhoud en de kwalitatieve uitvoering van de dienstverlening is bepalend voor het al dan niet verkrijgen van het kwaliteitslabel "fietspunt". Zo zorgt elk fietspunt voor toezicht op en netheid van de fietsenstallingen, fietsverhuur en voor kleine herstellingen aan fietsen volgens het "thuiscomprincipe" (herstellingen nodig om veilig en/of reglementair thuis te komen). Dit minimumdienstpakket kan afhankelijk van lokale noden en vragen verder uitgebreid worden met een fietswash (Kortrijk), fietsgravering (Antwerpen) of bijvoorbeeld een afhaalpunt van de lokale strijkdienst.

LOKALE OPLOSSINGEN VOOR COMPLEXE MOBILITEITSPROBLEMEN

Nu het concept ontwikkeld is, kunnen de fietspunten zich verder verspreiden. Er lopen nu al een aantal gesprekken met lokale overheden voor de opstart van nieuwe fietspunten. Een fietspunt aan een mobiliteitsknooppunt zorgt voor meervoudige winst. Op sociaal vlak zorgen fietspunten voor nieuwe, werkbare jobs voor laaggeschoolden. Ze nemen door de aanwezigheid van duidelijk herkenbare medewerkers een deel van het mogelijke onveiligheidsgevoel weg, en fungeren als een aanspreekpunt voor fietsgebruikers. Deze fietsgebruikers zullen naast de directe extra dienstverlening, ook aangenamer onthaald worden aan de fietsenstallingen. Kortom, de fietspunten werken aan fietsveiligheid, zorgen voor veilige fietsen op de weg en dragen bij tot leefbare stationsbuurten.

Meer weten?

VOSEC – overleg fietssector
Sven Huysmans
sven.huysmans@vosec.be
www.fietspunten.be

2.4. Professionalisering en versterking van de sociale economie

Het project Connect ondersteunt ondernemers met aandacht voor mens en milieu. Een speciale doelgroep daarbinnen zijn initiatieven die aandacht besteden aan de tewerkstelling van mensen die het moeilijk hebben op de arbeidsmarkt.

Om de groei van die sociale economie te stimuleren hebben we acties op 2 grote fronten ondernomen:

- promotie bij en aanbrengen van nieuwe klanten
- ondersteunen en professionaliseren van het organisatiebeleid van de sociale economie, met nadruk op de commerciële aspecten.

Connect is een project van Gent, stad in werking, dat gecoördineerd wordt door De Punt en gedragen wordt door een breed partnerschap. Connect wordt zowel Europees (ESF – Equal) als federaal gesubsidieerd

VRAAG EN AANBOD MET ELKAAR VERBINDEN

Het project maakte een grondige inventarisatie van alle sociale economiebedrijven in Oost-Vlaanderen en deelde hen op basis van hun producten en diensten onder in 12 activiteiten-clusters. Voorheen was een dergelijke inventarisatie steeds gebeurd op basis van werkvorm – voor klanten die de sociale economie niet kennen, zegt dit natuurlijk niet veel.

Deze ondervdeling vormt ook de basis van de overkoepelende promotie en communicatie naar de potentiële klanten die het project voerde via onder meer www.depunt.be/connect.

Op de website staat ook een offerteaanvraagstelsel, waar potentiële klanten (bedrijven en particulieren) hun offerteaanvraag kunnen ingeven. Een commerciële medewerker van Connect geeft deze aanvraag door aan alle sociale economiebedrijven die daarop kunnen inspelen, en volgt de resultaten ook op.

Geïnteresseerde klanten voor de sociale economie kunnen ook bij Connect terecht voor gepersonaliseerd advies over de rol die de sociale economie kan spelen in hun uitbestedingsbeleid. Specifiek voor de klantengroep “overheden” werd bovendien een brochure uitgebracht die voor overheidsaankopers klaarheid moet bieden in verband met opdrachten die zij aan sociale economiebedrijven willen uitbesteden of eventueel voorbehouden. In deze brochure staan ook argumenten en informatiebronnen voor een dergelijke uitbesteding. Deze brochure werd ondersteund door een druk bijgewoonde studiedag, een aantal gerichte vormingsdagen, en verschillende kennismakingsmomenten bij de lokale sociale economie, bv. in de vorm van een bedrijfsbezoek, een rondrit, een commerciële presentatie (“spoedcursus”) en een speed business dating tussen verkopers uit de sociale economie en mogelijke klanten.

PRODUCTEN & DIENSTEN POSITIONEREN IN DE MARKT

Het is natuurlijk beter om mensen te leren vissen, dan om ze een vis te geven. Daarom werden de kaderleden uit de sociale economie gesensibiliseerd en ondersteund bij hun eigen marketingbeleid en financieel management.

Concreet organiseert Connect een halfjaarlijkse interactieve studiedag waarin goede praktijken aan bod komen. Daar leren de vele initiatieven uit de Oost-Vlaamse sociale economie elkaar tegelijk beter kennen.

Ten tweede, wordt de concrete, praktische informatie die daar besproken werd, verzameld op onze website MISEC (managementinstrumenten voor de sociale economie). Ook andere duurzame managementinstrumenten worden daar gebundeld, dankzij een uitgebreid netwerk aan externe experts, die elk verantwoordelijk waren voor een (deel)thema.

Ten derde worden praktische workshopreeksen voor kaderleden uit de sociale economie georganiseerd, waar een concreet thema diepgaand uitgespit wordt en concreet wordt toegepast op concrete voorbeelden uit het selecte publiek van deelnemers.

Meer weten?

De Punt
Pieter Claeys
pieter@depunt.be

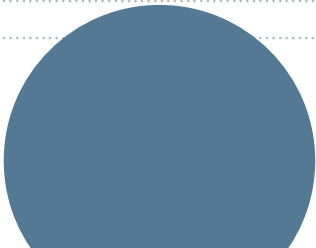
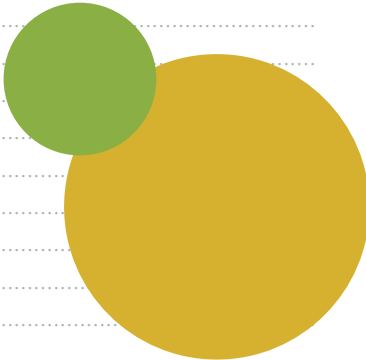
www.depunt.be/connect voor de database met Oost-Vlaamse sociale economiebedrijven
www.depunt.be/misec voor managementinstrumenten voor duurzame ondernemers
www.depunt.be/gids voor de publicatie 'Sociale economie, ook uw leverancier'

NOTITIES

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.

Voor informatie over dit thema en over maatschappelijk verantwoord ondernemen in Vlaanderen surft u naar www.mvovlaanderen.be.
U kan er tevens deze brochure downloaden.

Nog vragen?

Contacteer ons via mvo@vlaanderen.be